

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

3 päivänä syyskuuta 2020 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Direktiivi 93/13/ETY – 1 artiklan 2 kohta – Soveltamisala – Kansallinen säännös, jossa vahvistetaan muiden luottokustannusten kuin korkokulujen enimmäismäärä – 3 artiklan 1 kohta – Sopimusehto, jolla vyörytetään kuluttajalle luotonantajan liiketoimintaan liittyvät kustannukset – Huomattava epätasapaino osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välillä – 4 artiklan 2 kohta – Velvollisuus laatia sopimusehdot selkeästi ja ymmärrettävästi – Sopimuslausekkeet, joissa ei täsmennetä palveluja, joista maksetaan – Direktiivi 2008/48/EY – 3 artiklan g alakohta – Kansallinen lainsäädäntö, jossa vahvistetaan menetelmä kuluttajalta perittävien muiden luottokustannusten kuin korkokulujen enimmäismäärän laskemiseksi

Yhdistetyissä asioissa C-84/19, C-222/19 ja C-252/19,

joissa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta kolmesta ennakkoratkaisupyyntöstä, jotka yhtäältä Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (Szczecin–Prawobrzežen ja Zachódin piirioikeus, Puola) on esittänyt 28.12.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 31.1.2019, ja toisaalta Sąd Rejonowy w Opatowie (Opatówin piirioikeus, ensimmäinen siviiliasioiden jaosto, Puola) on esittänyt 4.2.2019 (C-222/19) ja 31.1.2019 (C-252/19) tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 8.3.2019 ja 20.3.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Profi Credit Polska SA

vastaa

QJ (C-84/19),

ja

BW

vastaa

DR (C-222/19),

ja

QL

vastaa

CG (C-252/19),

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-C. Bonichot sekä tuomarit M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (esittelevä tuomari) ja N. Jääskinen,

julkisasiamies: G. Hogan,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- BW, edustajanaan K. Tomczyk, radca prawny,
- Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
- Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek, J. Vláčil ja S. Šindelková,
- Euroopan komissio, asiamiehinään K. Herbout-Borczak, G. Goddin, A. Szmytkowska ja N. Ruiz García,

kuultuaan julkisasiamiehen 2.4.2020 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29), sellaisena kuin se on muutettuna 25.10.2011 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/83/EU (EUVL 2011, L 304, s. 64; jäljempänä direktiivi 93/13) 1 artiklan 2 kohdan, 3 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan tulkintaa ja kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY (EUVL 2008, L 133, s. 66 ja oikaisut EUVL 2009, L 207, s. 14, EUVL 2010, L 199, s. 40, EUVL 2011, L 234, s. 46 ja EUVL 2015, L 36, s. 15) säännösten tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnöt on esitetty kolmessa asiassa, joissa asianosaisina ovat kolme luottolaitosta Profi Credit Polska, BW ja QL sekä kolme kuluttajaa QJ, DR ja CG ja jotka koskevat rahamäärien, joita luottolaitokset ovat vaatineet kulutusluottosopimusten perusteella, perimistä kyseisiltä kuluttajilta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 93/13

- 3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 12., 13., 16. ja 20. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”kansallisten lainsäädäntöjen nykytilassa voidaan suunnitella kuitenkin ainoastaan osittaista yhdenmukaistamista; tämä direktiivi kattaa erityisesti ainoastaan ne sopimusehdot, joista ei ole neuvoteltu erikseen; on tarpeen jättää jäsenvaltioille mahdollisuus perustamissopimusta asianmukaisesti noudattaen varmistaa kuluttajalle suojelun korkeampi taso tämän direktiivin säännöksiä tiukemmilla kansallisilla säännöksillä,

jäsenvaltioiden lakien ja asetusten, joissa suoraan tai välillisesti vahvistetaan kuluttajasopimusten ehdot, osalta oletetaan, että ne eivät sisällä kohtuuttomia ehtoja; tämän vuoksi ei ole tarpeen saattaa tämän direktiivin säännöksiä koskemaan ehtoja, joissa heijastuvat pakolliset lait tai asetukset, tai niiden kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, periaatteet tai määräykset; tässä suhteessa 1 artiklan 2 kohdan ilmaisu ’pakolliset lait ja asetukset’ kattaa myös ne säännöt, joita lain mukaan sovelletaan sopimuspuolten välillä silloin, kun muusta järjestelystä ei ole sovittu,

--

-- vilpittömän mielen vaatimuksen voi täyttää elinkeinonharjoittaja, joka kohtelee oikeudenmukaisesti ja kohtuullisesti toista osapuolta, jonka lailliset edut hänen on otettava huomioon,

--

sopimukset on laadittava selvin ja ymmärrettävin ilmaisin; kuluttajalle on tosiasiallisesti annettava tilaisuus tutkia kaikki ehdot, ja epäselvässä tapauksessa on kuluttajalle suotuisimman tulkinnan oltava etusijalla”.

- 4 Tämän direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tämän direktiivin tarkoituksena on lähentää jäsenvaltioiden elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevia lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä.

2. Tämän direktiivin säännökset eivät koske pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavia sopimusehtoja --”

- 5 Kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.”

- 6 Kyseisen direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.

2. Sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä, hinnan tai korvauksen riittävyttä eikä vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.”

7 Direktiivin 93/13 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos on kyse sopimuksesta, jonka kaikki tai tietyt kuluttajalle esitetyt ehdot on laadittu kirjallisesti, ehdot on aina laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi. Jos ehdon merkityksestä syntyy epäilystä, kuluttajalle suotuisin tulkinta on etusijalla. Tätä tulkintasääntöä ei sovelleta 7 artiklan 2 kohdassa säädettyjen menettelyjen yhteydessä.”

8 Kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

9 Mainitun direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

10 Saman direktiivin 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa tämän direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason.”

11 Direktiivin 93/13 8a artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos jäsenvaltio hyväksyy 8 artiklan mukaisesti säännöksiä, se ilmoittaa niistä ja niiden mahdollisista myöhemmistä muutoksista komissiolle – –”

Direktiivi 2008/48

12 Direktiivin 2008/48 johdanto-osan 7, 9 ja 20 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(7) Kulutusluottoja koskevien toimivien sisämarkkinoiden syntymisen helpottamiseksi on tarpeen säätää yhdenmukaistetut yhteisön puitteet useilla keskeisillä aloilla. Koska kulutusluottojen markkinat kehittyvät jatkuvasti ja Euroopan kansalaisten liikkuvuus lisääntyy, kulutusluottoja koskevan nykyaikaisen lainsäädännön aikaansaamista edistäisi ennakoiva yhteisön lainsäädäntö, joka mukautuu tuleviin luottomuotoihin ja antaa jäsenvaltioille asianmukaisen joustovaran sen täytäntöönpanossa.

--

(9) Täydellinen yhdenmukaistaminen on tarpeen, jotta varmistetaan, että yhteisön kaikki kuluttajat voivat käyttää hyväkseen etujensa korkeatasoista ja yhtäläistä suojaa ja jotta voidaan luoda aidot sisämarkkinat. --

--

(20) Kuluttajalle aiheutuvien luoton kokonaiskustannusten olisi sisällettävä kaikki kustannukset, mukaan luettuina korko, palkkiot, verot, maksut luotonvälittäjille ja kaikenlaiset muut maksut, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä, notaarikuluja lukuun ottamatta. Luotonantajan todellista tietoa kustannuksista olisi arvioitava objektiivisesti ottaen huomioon huolellisen ammatinharjoittamisen vaatimukset.”

13 Tämän direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan

a) ’kuluttajalla’ luonnollista henkilöä, joka tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluissa toimissa toimii sellaisessa tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaansa;

--

g) ’kuluttajalle aiheutuville luoton kokonaiskustannuksilla’ kaikkia kustannuksia, mukaan luettuina korko, palkkiot, verot ja muunlaiset maksut, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä ja jotka ovat luotonantajan tiedossa, notaarikuluja lukuun ottamatta; näihin kustannuksiin kuuluvat myös luottosopimukseen liittyvien lisäpalveluiden kustannukset, erityisesti vakuutusmaksut, jos palvelusopimuksen tekeminen on pakollista luoton saamiseksi joko yleensä tai markkinoiduin ehdoin,

h) ’kuluttajan maksettavaksi tulevalla kokonaismäärällä’ luoton kokonaismäärän ja kuluttajalle aiheutuvien luoton kokonaiskustannusten yhteismäärää;

--”

14 Tämän direktiivin 8 artiklan, jonka otsikko on ”Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että luotonantaja arvioi ennen luottosopimuksen tekemistä kuluttajan luottokelpoisuuden riittävien tietojen perusteella, jotka on voitu saada kuluttajalta, ja tarpeen mukaan asiaankuuluvasta tietokannasta haettujen tietojen perusteella. Jäsenvaltiot, joiden lainsäädännössä velvoitetaan luotonantaja arvioimaan ennen luottosopimuksen tekemistä kuluttajan luottokelpoisuus asiaankuuluvasta tietokannasta haettujen tietojen perusteella, voivat säilyttää tämän velvollisuuden.”

15 Kyseisen direktiivin 10 artiklassa, jonka otsikko on ”Luottosopimuksissa mainittavat tiedot”, säädetään seuraavaa:

”1. Luottosopimukset on laadittava kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla.

Kaikkien sopimuspuolten on saatava yksi kappale luottosopimuksesta. Tämä artikla ei vaikuta sellaisiin kansallisiin sääntöihin, jotka koskevat luottosopimusten tekemisen pätevyyttä ja jotka ovat yhteisön oikeuden mukaisia.

2. Luottosopimuksessa on mainittava selkeästi ja tiiviisti:

--

d) luoton kokonaismäärä ja sen nostoa koskevat ehdot,

--

g) todellinen vuosikorko ja kuluttajan maksettavaksi tuleva kokonaismäärä laskettuina luottosopimuksen tekohetkellä; kaikki mainitun koron laskemiseen käytetyt oletukset on mainittava;

--

u) mahdolliset muut sopimusehdot;

--”

16 Direktiivin 2008/48 21 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että:

--

b) jos kuluttajan on maksettava luotonvälittäjälle tämän palveluista, maksun suuruus ilmoitetaan kuluttajalle ja siitä tehdään kuluttajan ja luotonvälittäjän välillä sopimus kirjallisesti tai muulla pysyvällä välineellä;

--”

17 Saman direktiivin 22 artiklassa, jonka otsikko on ”Yhdenmukaistaminen ja direktiivin säännösten pakottavuus”, säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä olevien yhdenmukaistettujen säännösten osalta jäsenvaltiot eivät voi kansallisessa lainsäädännössään pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, jotka poikkeavat tässä direktiivissä annetuista.

--

3. Jäsenvaltioiden on lisäksi huolehdittava siitä, että niiden tämän direktiivin täytäntöön panemiseksi antamia säännöksiä ei voida kiertää siten, että sopimukselle annetaan erityinen muoto, erityisesti yhdistämällä tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvia luoton nostoja tai luottosopimuksia luottosopimukseen, joiden luonne tai tarkoitus tekisi mahdolliseksi välttää tämän direktiivin soveltaminen.

--”

Puolan oikeus

Siviililaki

18 Siviililain (kodeks cywilny), sellaisena kuin se oli voimassa pääasioiden tosiseikkojen tapahtuma-aikaan (jäljempänä siviililaki), 385¹ §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot, joita ei ole erikseen neuvoteltu, eivät sido häntä, jos ne vaikuttavat hänen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa hyvien tapojen vastaisesti vahingoittaen selvästi hänen etujaan (lainvastaiset sopimusehdot). Tämä säännös ei koske osapuolten olennaiset velvoitteet määrittäviä ehtoja, mukaan lukien hintaa tai korvausta koskevat ehdot, jos ne on vahvistettu yksiselitteisesti.”

19 Mainitun lain 720 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Luotonantaja sitoutuu luottosopimuksessa luovuttamaan luotonantajalle tietyn määrän rahaa tai vain lajin osalta määritettyjä tuotteita, ja luotonottaja sitoutuu palauttamaan saman määrän rahaa tai saman määrän lajiltaan ja laadultaan samanlaisia tuotteita.”

Kulutusuottolaki

20 Kulutusluotoista 12.5.2011 annetulla lailla (ustawa o kredycie konsumenckim; dz. U. nro 126, järjestysnumero 715), sellaisena kuin se oli voimassa pääasioiden tosiseikkojen tapahtuma-aikaan (jäljempänä kulutusluottolaki), saatetaan direktiivi 2008/48 osaksi Puolan oikeusjärjestystä.

21 Kyseisen lain 5 §:n 1 momentissa määritellään seuraavat termit:

” _ _

6) luoton kokonaiskustannukset – kaikki kustannukset, jotka kuluttaja on luottosopimuksen johdosta velvollinen maksamaan, erityisesti
a) korot, maksut, palkkiot, verot ja katteet, jos ne ovat luotonantajan tiedossa, ja
b) lisäpalveluiden kustannukset, erityisesti vakuutusmaksut, jos ne ovat välttämättömiä luoton saamiseksi joko yleensä tai markkinoiduin ehdoin – lukuun ottamatta kuluttajalle koituneita notaarimaksuja;

6a) muut luottokustannukset kuin korkokulut – kaikki kuluttajalle kulutusluottosopimuksesta aiheutuvat kustannukset lukuun ottamatta korkokuluja;

7) luoton kokonaismäärä – enimmäisrahamäärä, jonka luotonantaja antaa kuluttajan käyttöön luottosopimuksen mukaisesti, lukuun ottamatta luottokustannuksia, tai jos kyseessä on sopimus, jossa ei ole määritelty tällaista enimmäismäärää, kokonaisrahamäärä, jonka luotonantaja antaa kuluttajan käyttöön luottosopimuksen mukaisesti, lukuun ottamatta luottokustannuksia;

8) kuluttajan maksettavaksi tuleva kokonaismäärä – luoton kokonaiskustannusten ja luoton kokonaismäärän yhteismäärä.

_ _ ”

22 Mainitun lain 36a §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Muiden luottokustannusten kuin korkokulujen enimmäismäärän laskemiseen käytetään seuraavaa kaavaa:

$$MPKK \leq (K \times 25 \%) + (K \times n/R \times 30 \%)$$

jossa yksittäiset symbolit merkitsevät seuraavaa:

MPKK –muiden luottokustannusten kuin korkokulujen enimmäismäärä

K – luoton kokonaismäärä

n – luoton takaisinmaksuaika vuorokausina

R – vuorokausien määrä vuodessa.

2. Muut luottokustannukset kuin korkokulut eivät voi koko laina-ajalta olla korkeammat kuin luoton kokonaismäärä.

3. Jos kulutusluottosopimukseen perustuvat muut luottokustannukset kuin korkokulut ylittävät 1 kohdassa määritellyllä tavalla lasketun enimmäismäärän tai luoton kokonaismäärän, ylimenevää osaa ei tarvitse maksaa.”

Pääasiat, ennakkoratkaisukysymykset ja menettely unionin tuomioistuimessa

Asia C-84/19

- 23 Profi Credit Polska antoi 19.9.2016 välittäjän kautta suostumuksen kulutusluoton myöntämiseen QJ:lle. Kyseinen sopimus koski 9 000 Puolan zlotyn (PLN) (noin 2 090 euroa) suuruista määrää, joka oli maksettava takaisin 36 kuukauden kuluessa. Kyseisessä sopimuksessa määrättiin 9,83 prosentin vuotuisesta korosta ja 129 PLN:n (noin 30 euron) suuruisesta ennakkomaksusta, 7 771 PLN:n (noin 1 804 euron) suuruisesta palkkiosta ja 1 100 PLN:n (noin 255 euron) suuruisesta maksusta ”Sinun pakettisi – Erityispaketti” -nimisestä rahoitustuotteesta.
- 24 Profi Credit Polska haki ennakkoratkaisua pyytävältä tuomioistuimelta Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (Szczecin–Prawobrzeżen ja Zachódin piirioikeus, Puola) maksamismääräystä, joka perustui QJ:n antamaan vekseliin. Tämä tuomioistuin antoi yksipuolisen tuomion, jonka QJ riitautti vetoamalla luottosopimuksen ehtojen kohtuuttomuuteen.
- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut, että kyseisessä sopimuksessa ei määritellä käsitteitä ”ennakkomaksu” tai ”palkkio” eikä siinä täsmennetä, mihin konkreettisiin suorituksiin ne liittyvät. Tuote nimeltään ”Sinun pakettisi – Lisäpaketti” mahdollistaa sen, että kuluttaja voi lykätä kertaluonteisesti kahden maksuerän suorittamista tai alentaa neljää maksuerää, mikä (lykättäessä) pidentää sopimuksen kestoja tai (eriä alennettaessa) siirtää maksujen suorittamisen myöhempään ajankohtaan.
- 26 Profi Credit Polska täsmensi vasta ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä, että ”palkkio” on vastine luoton myöntämisestä ja että ”ennakkomaksu” vastaa elinkeinonharjoittajalle sopimuksen tekemisestä aiheutuneita kustannuksia. Korot ovat puolestaan vastine siitä, että luotonottaja käyttää lainattuja varoja.
- 27 Kyseisen tuomioistuimen mukaan QJ:n allekirjoittamassa sopimuksessa määrätyt muut luottokustannukset kuin korkokulut on vahvistettu kulutusluottolain 36a §:ssä säädetyn enimmäismäärän suuruiseksi. Kyseinen tuomioistuin on ensinnäkin epävarma siitä, jääkö näiden eri luottokustannusten maksamista koskevien sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden valvonta direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle sen 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti vai ei.
- 28 Siinä tapauksessa, että tällaisten sopimusehtojen olisi kuuluttava direktiivin 93/13 soveltamisalaan, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko niiden kohtuuttomuuden arviointi kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdan sanamuodon valossa mahdollista. Kyseisen tuomioistuimen mukaan erityisesti maksujen määrää koskeva kysymys voisi kuulua kyseisessä säännöksessä tarkoitettun poikkeuksen, joka koskee ”sopimuksen pääkohdetta” tai ”hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin ja tavarihin”, soveltamisalaan.

- 29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tältä osin, että direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan ja siviililain 385¹ §:n 1 momentin, jolla ensimmäinen näistä säännöksistä on saatettu osaksi kansallista oikeutta, sanamuodon välillä on merkittäviä eroja. Tästä siviililain pykälästä nimittäin seuraa, että kansallinen tuomioistuin ei voi arvioida kohtuuttomuutta ainoastaan siltä osin kuin on kyse osapuolten pääasiallisen suorituksen hinnan ja korvauksen asianmukaisuudesta.
- 30 Direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa vahvistetun avoimuusvaatimuksen osalta ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on epäilyksiä siitä, voidaanko sopimuksen, jossa määrätään koroista, maksusta ja palkkiosta, katsoa olevan laadittu ymmärrettävästi, kun siinä ei selitetä näiden tekijöiden ja palvelujen, joita nämä maksut vastaavat, välisiä eroja. Lisäksi se tapa, jolla lausekkeet on muotoiltu, voisi antaa vaikutelman, että tietyt veloitukset johtuvat lakisääteisestä velvoitteesta. Lisäksi palkkion käsitteen käyttö voisi viitata siihen, että kyse on välittäjälle, jonka suhdetta luotontajaan ei ole täsmennetty, suoritettavasta palkkiosta.
- 31 Tässä tilanteessa Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko [direktiivin 93/13] 1 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että siinä suljetaan pois direktiivin soveltaminen yksittäisten sopimusehtojen, jotka koskevat muita luotosta aiheutuvia kustannuksia kuin korkokuluja, kohtuullisuuden arviointiin, kun jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään muiden kuin korkokulujen enimmäismäärästä siten, että kulutusluottosopimukseen perustuvia kustannuksia, jotka eivät ole korkokuluja, ei voida vaatia maksettavaksi, jos ne ylittävät laissa määritellyllä tavalla lasketun enimmäismäärän tai luoton kokonaismäärän?
- 2) Onko direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että sopimusehdon, joka koskee luotonottajalle luoton yhteydessä korkojen ohella maksettavaksi koituvaa kustannusta, joka ei ole korkokulu ja joka liittyy sopimuksen tekemiseen ja luoton myöntämiseen (maksuna, palkkiona tai muussa muodossa), mahdollista kohtuuttomuutta ei tämän säännöksen mukaan ole arvioitava, kun ehto on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi?
- 3) Onko direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, ettei luoton myöntämiseen liittyviä erilaisia kustannuksia koskevia sopimusehtoja ole laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi, kun niistä ei käy ilmi, minkä konkreettisten palvelujen vastineena maksuja peritään, eikä kuluttaja pysty määrittelemään maksujen välisiä eroja?”

Asia C-222/19

- 32 BW ja DR tekivät 8.3.2018 kahden vuoden pituisen kulutusluottosopimuksen, jonka mukaan luoton kokonaismäärä oli 9 225 PLN (noin 2 148 euroa) ja se oli maksettava takaisin 24 kuukausierässä. Sopimuksen takuuna oli DR:n allekirjoittama avoin vekseli.
- 33 Tähän määrään sisältyi 4 500 PLN:n (noin 1 048 euroa) suuruinen pääoma, 900 PLN:n (noin 210 euron) suuruiset vuosikorot, 1 125 PLN:n (noin 262 euron) suuruinen maksu luoton myöntämisestä ja 2 700 PLN:n (noin 628 euron) maksu luoton hallinnoinnista sen koko ajalta. Vuosikorot laskettiin vaihtuvan korkokannan mukaan, joka oli 10 prosenttia vuodessa sopimuksen tekohetkellä. Todellinen vuosikorko vahvistettiin 119,42 prosentiksi.
- 34 Luoton muiden kustannusten kuin korkokulujen, joka koostuivat luoton myöntämismaksusta ja hallinnointimaksusta, jotka laskettiin kulutusluottolain 36a §:ssä säädetyn kaavan mukaisesti, enimmäismäärä oli 3 825 PLN (noin 867 euroa). Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että tästä määrästä ei ole erikseen neuvoteltu ja että sopimus on laadittu ennalta vahvistetun mallin mukaisesti.

- 35 DR sai luoton määrän käyttöönsä ja suoritti 1 913,10 PLN:n (noin 445 euron) suuriset maksut, jotka otettiin huomioon vähennyksenä määristä, jotka oli suoritettava luoton pääoman takaisinmaksuna ja korkoina. Kun DR ei maksanut luottoa takaisin, BW irtisanoi sopimuksen ja jätti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa Sąd Rejonowy w Opatowiesä (Opatówien alioikeus, ensimmäinen siviiliasioiden jaosto, Puola) DR:n ennalta allekirjoittamaan avoimeen vekseliin perustuvan hakemuksen maksamismääräyksen antamisesta.
- 36 BW täsmensi kyseisessä tuomioistuimessa käydyssä menettelyssä, että luoton myöntämisestä maksettava palkkio muodostui muun muassa luotonvälittäjälle maksetusta palkkiosta, joka oli 12 prosenttia luoton kokonaismäärästä, sellaiseen järjestelmään pääsemisen kustannuksista, jonka avulla tarkastetaan luotonottajan luottokelpoisuus, luotonottajan työntekijöiden, jotka vastaavat luottojen myöntämisestä, palkkakustannuksista ja asiakirjojen tarkastamisesta aiheutuvista kustannuksista mukaan lukien ilmoitettujen tulojen tarkastamisesta aiheutuvat puhelinkulut. Määrä oli 25 prosenttia luoton kokonaismäärästä kulutusluottolain 5 §:n 7 momentissa tarkoitettulla tavalla.
- 37 Luoton hallinnointikulut, jotka ovat 30 prosenttia luoton määrästä kunakin hallinnointivuonna ja jotka muodostuvat kuukausittaisista maksusuorituksista huolehtivien henkilöiden palkasta, toimistotilojen kunnossapidosta, viestintälinjojen ylläpidosta, kirjanpidosta, yksittäisten tilien hallinnoinnista, luoton hallinnoinnin tietojärjestelmistä, kirjeenvaihdosta mukaan lukien tekstiviestillä lähetettävät maksumuistutukset, toimistomateriaaleista ja tietokantoihin pääsystä aiheutuvista kuluista.
- 38 Siltä osin kuin tässä tapauksessa on kyse DR:n kulutusluottosopimuksen tekemiseen ja hallinnointiin liittyvistä kustannuksista, BW kieltäytyi ilmoittamasta tarkkoja määriä sillä perusteella, että tämä edellyttäisi sellaisten huomattavien varojen realisointia, jotka ylittäisivät väitetyt määrät, ja voisi lisäksi loukata pankkisalaisuutta ja henkilötietojen suojaa koskevia sääntöjä.
- 39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että kulutusluottolain 36a §:n laskentamenetelmän mukaan ”muut luoton kokonaiskustannukset kuin korkokulut” voivat olla suuruudeltaan 25–100 prosenttia luoton kokonaismäärästä takaisinmaksuajan mukaan: 55 prosenttia yhden vuoden, 85 prosenttia kahden vuoden ja 100 prosenttia yli kahden vuoden asteikolla.
- 40 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee tämän kansallisen oikeuden säännöksen yhteensopivuutta direktiivin 93/13 kanssa. Se toteaa muun muassa, että kansallisen lainsäätäjän asettama enimmäismäärä lasketaan ottamalla huomioon kustannukset, jotka tosiasiallisesti liittyvät paitsi konkreettisen luottosopimuksen tekemiseen ja hallinnointiin myös luotonantajan yleiseen liiketoimintaan. Näin ollen tämä pakottava enimmäismäärä mahdollistaa luotonantajan yleiseen liiketoimintaan liittyvien kustannusten vyöryttämisen kuluttajalle.
- 41 Tässä tilanteessa Sąd Rejonowy w Opatowie päätti lykätä asian ratkaisua ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 93/13] säännöksiä ja erityisesti sen 3 artiklan 1 kohtaa sekä kuluttajansuojaa ja sopimuspuolten välistä tasapainoa koskevia unionin oikeusperiaatteita tulkittava siten, että edellä mainitut säännökset ja periaatteet ovat esteenä sille, että kansalliseen lainsäädäntöön sisällytetään sellainen ’muiden luotosta aiheutuvien kustannusten kuin korkokulujen enimmäismäärää’ koskeva järjestelmä ja matemaattinen kaava näiden kustannusten määrän laskemiseksi, josta säädetään [kulutusluottolain] 5 §:n 6a momentissa luettuna yhdessä 36a §:n kanssa ja jonka mukaan myös elinkeinonharjoittajan liiketoiminnasta aiheutuneet kulut voidaan sisällyttää kuluttajalta perittäviin luottosopimukseen perustuviin kuluihin (luoton kokonaiskustannuksiin)?”

Asia C-252/19

- 42 QL ja CG tekivät 31.8.2016 kolmen vuoden pituisen kulutusluottosopimuksen, jonka kokonaissumma oli 10 764 PLN (noin 2 474 euroa) mukaan lukien 9,81 prosentin vuotuinen korko ja jonka takaisinmaksu oli suoritettava 36 kuukausierässä. Luoton todellinen kokonaiskorko oli 77,77 prosenttia. CG allekirjoitti luoton takaisinmaksun takaamiseksi avoimen vekselin.
- 43 Yhteensä 10 764 PLN:n (noin 2 474 euroa) kokonaismäärä muodostui QL:n CG:n käyttöön antamasta 5 000 PLN:n (noin 1 149 euron) suuruisesta pääomasta, 129 PLN:n (noin 29 euron) suuruisista käsittelykuluista, 3 939 PLN:n (noin 905 euron) suuruisista Sinun pakettisi -nimiseen tuotteeseen liittyvistä kuluista ja 796 PLN:n (noin 182 euron) suuruisista koroista. Näin ollen muut luottokustannukset kuin korkokulut olivat 4968 PLN (noin 1 142 euroa). Nämä kustannukset laskettiin soveltamalla kulutusluottolain 36a §:ssä tarkoitettua matemaattista kaavaa eikä niistä neuvoteltu erikseen.
- 44 CG suoritti 5 783 PLN:n (noin 1 347 euron) suuruiset maksut. QL pani ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa Sąd Rejonowy w Opatowia vireille maksamismääräysmenettelyn sen hyväksi annetun vekselin perusteella.
- 45 Kyseinen tuomioistuin epäilee sitä, onko kulutusluottolain 36a §:n kaltainen kansallinen säännös direktiivin 2008/48 mukainen. Tämä epäily liittyy erityisesti tapaan, jolla Puolan lainsäätävä on laskenut enimmäismäärän sisällyttämällä laskelmaansa paitsi luottokustannukset, jotka tavanomaisesti liittyvät erityisesti kulutusluottosopimuksen tekemiseen ja hallintointiin, myös yleisesti kustannukset, jotka liittyvät luotonantajien liiketoimintaan.
- 46 Kun otetaan huomioon direktiivillä 2008/48 toteutettu täydellinen yhdenmukaistaminen tietyillä kulutusluottojen aloilla, jäsenvaltiot eivät voi ottaa käyttöön uusia kustannusluokkia, jotka eivät ole tällä direktiivillä yhdenmukaistettujen alojen mukaisia. Puolan lainsäätävä on kuitenkin ”muiden luottokustannusten kuin korkokulujen” enimmäismäärän laskentamenetelmällä sallinut sen, että luotonantajat määräävät kuluttajille mainitun direktiivin 3 artiklan g alakohdassa tarkoitettuja kustannuksia korkeampia taloudellisia rasitteita. Tämä lainsäädäntö on näin ollen kansallisen lainsäätäjän tarkoituksen vastaisesti omiaan loukkaamaan kuluttajansuojaa.
- 47 Tässä tilanteessa Sąd Rejonowy w Opatowie päätti lykätä asian ratkaisua ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:
- ”Onko [direktiivin 2008/48] säännöksiä ja erityisesti 3 artiklan g alakohtaa ja 22 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että edellä mainitut säännökset ovat esteenä sille, että kansalliseen lainsäädäntöön sisällytetään sellainen ’muiden luotosta aiheutuvien kustannusten kuin korkokulujen enimmäismäärää’ koskeva järjestelmä ja matemaattinen kaava näiden kustannusten määrän laskemiseksi, josta säädetään [kulutusluottolain] 5 §:n 6a momentissa luettuna yhdessä 36a §:n kanssa ja jonka mukaan myös elinkeinonharjoittajan liiketoiminnasta aiheutuneet kulut voidaan sisällyttää kuluttajalta perittäviin luottosopimukseen perustuviin kuluihin (luoton kokonaiskustannuksiin)?”
- 48 Asiat C-222/19 ja C-252/19 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 14.5.2019 antamalla määräyksellä suullista käsittelyä ja tuomion antamista varten.
- 49 Asiat C-222/19 ja C-252/19 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 10.12.2019 antamalla määräyksellä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Asiassa C-252/19 esitetty ennakkoratkaisukysymys

- 50 Asiassa C-252/19 esittämällään kysymyksellä, jota on tarkasteltava ensiksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2008/48 3 artiklan g alakohtaa ja 22 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kulutusluottoja koskevalle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään kuluttajan maksettavaksi tulevan luoton muiden enimmäiskustannusten kuin korkokulujen laskentamenetelmästä, kun elinkeinonharjoittaja voi tämän laskentamenetelmän mukaan määrätä kuluttajan vastaamaan osasta liiketoimintaansa liittyviä kuluja.
- 51 Aluksi on huomautettava, että direktiivin 2008/48 tarkoituksena on sen 1 artiklan mukaan kulutusluottosopimuksia koskevien jäsenvaltioiden sääntöjen tiettyjen näkökohtien yhdenmukaistaminen.
- 52 Tämän jälkeen on todettava, että kyseisen direktiivin 22 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että siltä osin kuin se sisältää yhdenmukaistettuja säännöksiä, jäsenvaltiot eivät saa pitää voimassa tai ottaa käyttöön muunlaisia kuin mainitussa direktiivissä säädetyn kaltaisia kansallisia säännöksiä.
- 53 Varmistaakseen laajan kuluttajansuojan unionin lainsäätaja määrittelee käsitteen ”kuluttajalle aiheutuvat luoton kokonaiskustannukset” kyseisen direktiivin 3 artiklan g alakohdassa laajasti siten, että sillä tarkoitetaan kaikkia kustannuksia, mukaan luettuina korko, palkkiot, verot ja muunlaiset maksut, jotka kuluttajan on maksettava luottosopimuksen yhteydessä ja jotka ovat luotonantajan tiedossa, notaarikuluja lukuun ottamatta (tuomio 26.3.2020, Mikrokasa ja Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 54 On kuitenkin todettava, että tällä määritelmällä ei rajoiteta niiden maksujen tyyppiä tai perustetta, joita kuluttajalle voidaan asettaa tällaisen luottosopimuksen yhteydessä (ks. vastaavasti tuomio 26.3.2020, Mikrokasa ja Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, 40 ja 42 kohta). Mainitusta määritelmästä ei kuitenkaan voida johtaa, että olisi poissuljettua asettaa kuluttajalle luotonantajan liiketoimintaan liittyviä maksuja, kuten infrastruktuuri- tai henkilöstömaksuja.
- 55 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 118 kohdassa, direktiivin 2008/48 tarkoituksena ei näin ollen ole yhdenmukaistaa luottosopimukseen liittyvien kulujen jakautumista, joten jäsenvaltioilla on edelleen toimivalta säätää näiden kulujen sääntelymekanismeista, kunhan nämä eivät ole mainitulla direktiivillä yhdenmukaistettujen sääntöjen vastaisia.
- 56 Tältä osin unionin tuomioistuin on jo todennut, että toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on tarkistaa, ettei tällaisessa kansallisessa lainsäädännössä aseteta muita tietojen antamista koskevia velvoitteita kuin ne, jotka luetellaan direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdassa, jolla yhdenmukaistetaan täysin ne tiedot, jotka on sisällytettävä luottosopimukseen (ks. vastaavasti tuomio 26.3.2020, Mikrokasa ja Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, 45 ja 47 kohta).
- 57 Edellä esitetystä seuraa, että direktiivin 2008/48 3 artiklan g alakohtaa ja 22 artiklaa on tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä kulutusluottoja koskevalle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään muiden luottokustannusten kuin korkokulujen, jotka voidaan asettaa kuluttajan maksettaviksi, enimmäismäärän laskentamenetelmästä, vaikka tämä laskentamenetelmä mahdollistaa sen, että elinkeinonharjoittaja voi asettaa kuluttajan maksettavaksi osan liiketoimintansa harjoittamiseen liittyvistä yleisistä kustannuksista, kunhan mainittu lainsäädäntö ei ole tähän enimmäismäärään liittyvien säännösten vuoksi ristiriidassa direktiivillä yhdenmukaistettujen sääntöjen kanssa.

Ensimmäinen kysymys asiassa C-84/19

- 58 Asiassa C-84/19 esitetyllä ensimmäisellä kysymyksellä, jota on tarkasteltava toiseksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jää sopimusehto, jossa vahvistetaan muiden luottokustannusten kuin korkokulujen määrä kansallisessa lainsäädännössä säädetyn enimmäismäärän mukaisesti, kun kyseisessä lainsäädännössä säädetään, että muita luottokustannuksia kuin korkokuluja ei ole maksettava kyseisen enimmäismäärän tai luoton kokonaismäärän ylittävältä osalta.
- 59 Asia, jossa annettiin 26.3.2020 tuomio Mikrokasa ja Revenue Niestandardowy Sekurtyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (C-779/18, EU:C:2020:236), koski muun muassa kulutusluottolain 36a §:ää. Kyseisen tuomion 50 kohdassa unionin tuomioistuin on aluksi muistuttanut, että direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdalla, jossa on kyse pakottavia lakeja tai asetuksia heijastavista sopimusehdoista, on otettu käyttöön direktiivin soveltamisalaan kohdistuva rajaus, joka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan edellyttää kahden ehdon täyttymistä. Yhtäältä sopimusehdon on heijastettava lain tai asetuksen säännöstä, ja toisaalta tämän säännöksen on oltava pakottava.
- 60 Edeltävässä kohdassa mainitun tuomion 55 kohdasta ilmenee, että vaikka unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään vahvistanut direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdan tulkintakriteerit, toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin soveltaa kansallisen oikeuden säännöksiä sen käsiteltävänä olevan asian olosuhteisiin ja tehdä niistä konkreettiset päätelmät.
- 61 Lopuksi unionin tuomioistuin totesi saman tuomion 57 kohdassa, että jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kyseisessä asiassa suorittamasta tarkistuksesta muuta johdu, kulutusluottolain 36a §:n kaltainen kansallinen säännös ei sellaisenaan näytä määrittävän sopimuspuolten oikeuksia ja velvollisuuksia, vaan siinä ainoastaan rajoitetaan heidän vapauttaan vahvistaa muut luottokustannukset kuin korkokulut tietyn tason yläpuolelle, eikä siinä mitenkään estetä kansallista tuomioistuinta valvomasta tällaisen vahvistamisen mahdollista kohtuuttomuutta edes lakisääteisen enimmäismäärän alapuolella.
- 62 Näitä toteamuksia voidaan soveltaa myös asiaan C-84/19, joka koskee samaa kansallista lainsäädäntöä, ja niillä on merkitystä nyt käsiteltävään ennakkoratkaisukysymykseen annettavan vastauksen kannalta. Näin ollen siitä, että kulutusluottolain 36a §:n nojalla muita luottokustannuksia kuin korkokuluja ei ole maksettava lakisääteisen enimmäismäärän tai luoton kokonaismäärän ylittävältä osalta, ei seuraa, että mainittu sopimusehto jäisi direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle.
- 63 Edellä esitetyn perusteella direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sopimusehto, jossa vahvistetaan muut luottokustannukset kuin korkokulut kulutusluottoja koskevassa kansallisessa lainsäädännössä säädetyn enimmäismäärän mukaisesti, ei jää kyseisen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, kun kyseisessä lainsäädännössä säädetään, ettei muita luottokustannuksia kuin korkokuluja tarvitse maksaa tämän enimmäismäärän tai luoton kokonaismäärän ylittävältä osalta.

Asiassa C-84/19 esitetyt toinen ja kolmas kysymys

- 64 Asiassa C-84/19 esittämillään toisella ja kolmannella kysymyksellä, joita on tarkasteltava yhdessä ja kolmanneksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että kulutusluottosopimuksen ehdot, joiden mukaan kuluttajan on vastattava muista kustannuksista kuin korkokuluista, kuuluvat kyseisessä säännöksessä säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan silloin, kun näissä ehdoissa ei täsmennetä näiden kulujen luonnetta eikä palveluita, joita ne koskevat.

- 65 Tältä osin on muistutettava, että tämän direktiivin 4 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä eikä hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin ja tavaroihin, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.
- 66 Koska direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa kuitenkin säädetään poikkeuksesta siitä kohtuuttomien ehtojen sisällöllisestä valvontajärjestelmästä, josta on säädetty tällä direktiivillä toteutetun kuluttajien suojajärjestelmän yhteydessä, unionin tuomioistuin on todennut, että tätä säännöstä on tulkittava suppeasti (tuomio 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 67 Ensinnäkin unionin tuomioistuin on jo todennut direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetusta käsitteestä ”sopimuksen pääkohde”, että sillä pyritään ainoastaan vahvistamaan sellaisten sopimusehtojen, joista ei ole neuvoteltu erikseen, joissa säädellään elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten olennaisia suorituksia ja jotka ovat sopimukselle luonteellisia, aineellista valvontaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt ja laajuus. Sitä vastoin sopimusehdot, jotka ovat luonteeltaan liitännäisiä sopimussuhteen keskeisen sisällön määrittäviin sopimusehtoihin nähden, eivät voi kuulua kyseisen käsitteen alaan (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 32 kohta).
- 68 Tältä osin luotonantaja sitoutuu luottosopimuksella pääasiallisesti antamaan luotonottajan käyttöön tietyn rahasumman ja luotonottaja sitoutuu pääasiallisesti maksamaan takaisin kyseisen summan – yleensä korkoineen – sovitun aikataulun mukaisesti. Tällaisen sopimuksen olennaiset suoritukset liittyvät näin ollen rahassummaan, joka on määriteltävä suhteessa sovittuun maksu- ja takaisinmaksuvaluuttaan (tuomio 20.9.2017, Andriciuc ym., C-186/16, EU:C:2017:703, 38 kohta).
- 69 Direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen käsitteiden ”pääkohde” ja ”hintaa” täsmällistä ulottuvuutta ei kuitenkaan voida määrittellä direktiivin 2008/48 3 artiklan g alakohdassa tarkoitettua käsitteeseen ”kuluttajalle aiheutuvat luoton kokonaiskustannukset” perusteella. Näin ollen se, että erityyppiset maksut tai ”palkkio” sisältyvät kulutusluoton kokonaiskustannuksiin, ei ole ratkaisevaa osoitettaessa, kuuluvatko nämä kulut luottosopimuksen olennaisiin suorituksiin.
- 70 Nyt käsiteltävässä asiassa sopimusehdot, joista ei asiassa C-84/19 ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan ole neuvoteltu erikseen, koskevat muita kuluttajan maksettavana olevia maksuja kuin luoton pääoman takaisinmaksua ja korkoja. Kyse on nimittäin muun muassa ehdoista, jotka koskevat lisäpalvelua, jonka otsikko on ”Sinun pakettisi – erityispaketti”, palkkiota ja ennakkomaksua.
- 71 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kyseisessä asiassa arvioitava, kun otetaan huomioon pääasiassa kyseessä olevan luottosopimuksen luonne, ehdot ja yleinen rakenne sekä siihen liittyvät tosiseikat ja oikeudelliset seikat, liittyvätkö kyseiset sopimusehdot suorituksiin, jotka ovat sopimuksen olennainen osa, ja erityisesti velallisen velvollisuuteen maksaa takaisin määrä, jonka luotonantaja on antanut hänen käyttöönsä.
- 72 Erityisesti selkeiden ja ymmärrettävien ehtojen voidaan katsoa kuuluvan sopimuksen pääkohteeseen, koska sama avoimuusvaatimus kuin direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu vaatimus sisältyy myös direktiivin 5 artiklaan, jossa säädetään, että kirjalliset sopimusehdot on ”aina” laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi. Mainitussa ensimmäisessä säännöksessä olevalla avoimuusvaatimuksella on sama ulottuvuus kuin 5 artiklan mukaisella vaatimuksella (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 36 kohta ja tuomio 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, 46 kohta).

- 73 Tältä osin on todettava, että koska mainitulla direktiivillä toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli muun muassa tietojen puolesta, tätä avoimuusvaatimusta on tulkittava laajasti eli siten, että siinä edellytetään paitsi sitä, että kyseinen ehto on kuluttajalle kieliopillisesti ymmärrettävä, myös sitä, että kuluttaja voi arvioida täsmällisesti ja ymmärrettävästi siitä hänelle aiheutuvia taloudellisia seurauksia (ks. vastaavasti tuomio 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, 50 kohta).
- 74 Näin ollen sen arvioimiseksi, kuuluvatko kyseessä olevat kuluttajalle asetettuja kustannuksia koskevat sopimusehdot sopimuksen pääkohteeseen vai eivät, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tässä tapauksessa asiassa C-84/19 määritettävä, saattoiko – kun otetaan huomioon kaikki sen arvioitaviksi saatetut merkitykselliset tosiseikat, joihin kuuluvat luotonantajan luottosopimuksesta neuvottelemisen yhteydessä antamat tiedotteet ja tiedot sekä yleisemmin kaikki QJ:n allekirjoittaman kulutusluottosopimuksen ehdot – tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen keskivertokuluttaja saada selville paitsi ”ennakkomaksun”, ”palkkion” ja rahoitustuotteen ”Sinun pakettisi – Erityispaketti” perusteella maksettavat määrät myös arvioida sille aiheutuvia mahdollisesti merkittäviä taloudellisia seurauksia (ks. analogisesti tuomio 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, 47 kohta).
- 75 Elinkeinonharjoittajalla ei tosin ole velvollisuutta yksilöidä kunkin sellaisen palvelun luonnetta, joka suoritetaan kuluttajalle sopimusehdoissa vahvistettujen kulujen vastineena, kuten palkkiota tai ennakkomaksua. Avoimuusvelvoitteen täyttämiseksi on kuitenkin tärkeää, että tosiasiallisesti suoritettavien palvelujen luonne on kohtuudella ymmärrettävissä tai johdettavissa sopimuksesta, kun sitä tarkastellaan kokonaisuutena. Lisäksi kuluttajalla on oltava mahdollisuus varmistua siitä, etteivät erilaiset maksut tai palvelut, joista ne suoritetaan, ole päällekkäisiä (tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 43 kohta).
- 76 Jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiassa C-84/19 tekemistä tarkistuksista muuta johdu, QJ saattoi perustellusti pohtia sekä niitä palveluita, joista näillä kuluilla oli tarkoitus maksaa, että niiden mahdollista päällekkäisyyttä, kun kyse oli ennakkomaksuista ja palkkioista. Yhtäältä sopimukseen nimittäin sisältyi kaksi ehtoa, joissa määrättiin hallinnollisista kuluista ja joista ensimmäisen otsikko oli ”ennakkomaksu” ja toisen ”palkkio” ja jotka molemmat viittaavat siihen, että kyse on luoton myöntämisestä maksettavista määristä.
- 77 Toisaalta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava, voiko kulukohta, jonka otsikko on ”palkkio”, tarkoittaa sillä Puolan oikeudessa olevan tavanomaisen merkityksen mukaan, että on kyse QJ:n allekirjoittaman sopimuksen tekemiseksi toimineen luotonvälittäjän kaltaisen välittäjän palkkiosta ja oliko kuluttajalla tällaisessa tilanteessa mahdollisuus – lisäksi toisin kuin direktiivin 2008/48 21 artiklan b alakohdassa säädetään – arvioida, maksaako hän korvauksen sen elinkeinonharjoittajan palveluista, jonka kanssa hän tekee sopimuksen, vai välittäjän palveluista.
- 78 Tällaisissa olosuhteissa ei voitaisi taata sitä, että kuluttaja ymmärtäisi täysin maksuvelvollisuutensa ja näitä maksuja koskevien ehtojen taloudelliset seuraukset.
- 79 Toiseksi yhtäältä hinnan ja korvauksen ja toisaalta tavarán ja palvelun välisen asianmukaisuuden valvonnasta todetaan vakiintuneessa oikeuskäytännössä, että sellaisten ehtojen, joiden mahdollista kohtuuttomuutta ei voida arvioida, ulottuvuus on suppeampi, koska se koskee vain sovitun hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin ja tavariin, ja tämä raja selittyy sillä, ettei ole olemassa mitään asteikkoa tai oikeudellista arviointiperustetta, jonka puitteissa ja perusteella tämän asianmukaisuuden valvonta olisi mahdollista (ks. vastaavasti tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, 55 kohta ja tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 34 kohta).

- 80 Kun otetaan huomioon tämä suppea tulkinta, unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että ehdot, jotka koskevat kuluttajan luotonantajalle tekemää vastasuoritusta tai jotka vaikuttavat todelliseen hintaan, joka kuluttajan on maksettava luotonantajalle, eivät kuulu lähtökohtaisesti tähän ehtojen ryhmään lukuun ottamatta kysymystä siitä, onko sopimuksessa määrätty vastasuorituksen määrä tai hinta asianmukaisessa suhteessa luotonantajan vastineena suorittamaan palveluun (tuomio 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, 56 kohta ja tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 35 kohta).
- 81 Asiassa C-84/19 kyseessä olevien sopimusehtojen ”asianmukaisuuden” arvioinnista eli suhteesta vaadittujen maksujen ja vastasuorituksen välillä ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee, että mainituissa ehdoissa ei täsmennetä, mitä suoritusta ”ennakkomaksuksi” ja ”palkkioksi” kutsutut kulut koskevat.
- 82 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että siviililain 385¹ §:n 1 momentti, jolla saatiin osaksi Puolan oikeutta direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa säädetty poikkeus hinnan ja sen vastineen asianmukaisuuden tarkastamisesta, koskee vain niitä ehtoja, jotka liittyvät sopimuksen pääkohteeseen.
- 83 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 62 kohdassa todennut, on niin, että siltä osin kuin siviililain 385¹ §:n 1 momentissa, jolla direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohta on saatettu osaksi Puolan oikeutta, annetaan kyseisessä unionin oikeuden säännöksessä säädetylle poikkeukselle suppeampi ulottuvuus varmistamalla kuluttajalle laajempi suoja – mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkastettava –, siinä sallitaan kyseisen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden laajempi valvonta.
- 84 Direktiivin 93/13 8 artiklassa säädetään tältä osin, että jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa tämän direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaa kuluttajalle suojelun korkeamman tason. Tämä heijastaa mainitun direktiivin johdanto-osan 12. perustelukappaleessa esitettyä ajatusta, jonka mukaan direktiivillä yhdenmukaistetaan ainoastaan osittain ja vähimmäistasoisesti kohtuuttomia ehtoja koskevat kansalliset lainsäädännöt.
- 85 Unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään todennut, että kansallisen oikeuden säännös, jossa annetaan direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa säädetylle poikkeukselle suppeampi soveltamisala, on direktiivillä tavoitellun kuluttajansuojan tavoitteen mukainen (ks. analogisesti tuomio 2.4.2020, Condominio di Milano, via Meda, C-329/19, EU:C:2020:263, 36 kohta).
- 86 Kaiken edellä esitetyn perusteella toiseen ja kolmanteen kysymykseen asiassa C-84/19 on vastattava, että direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kulutusluottosopimuksen ehdot, joiden mukaan kuluttajan on vastattava muista kuluista kuin pääluoton takaisinmaksusta ja koroista, eivät kuulu tässä säännöksessä säädetyin poikkeuksen soveltamisalaan, jos näissä ehdoissa ei täsmennetä näiden kulujen luonnetta eikä palveluja, jotka niillä on tarkoitus maksaa, ja jos ne on muotoiltu siten, että ne aiheuttavat kuluttajalle sekaannusta hänen velvollisuuksistaan ja näiden ehtojen taloudellisista seurauksista, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava.

Asiassa C-222/19 esitetty ennakkoratkaisukysymys

- 87 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään, johon on syytä vastata viimeiseksi, pääasiallisesti, onko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännökselle, jossa vahvistetaan kuluttajalle asetettävien luoton kokonaiskustannusten enimmäismäärä, johon voidaan sisällyttää luotonantajan yleiseen liiketoimintaan liittyviä kustannuksia.

- 88 Aluksi on todettava, että direktiivin 93/13 1 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että direktiivin tarkoituksena on lähentää kuluttajien kanssa tehtyjen sopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevia jäsenvaltioiden kansallisia säännöksiä. Kuten kyseisen direktiivin 1 artiklan 2 kohdasta, luettuna sen johdanto-osan 13. perustelukappaleen ja 3 artiklan 1 kohdan valossa, ilmenee, mainitun direktiivin tarkoituksena ei ole ottaa käyttöön kansallisten säännösten valvontaa siltä osin, ovatko ne mahdollisesti epäedullisia kuluttajalle, vaan ainoastaan sellaisten kuluttajasopimusten ehtojen valvonta, joista ei ole erikseen neuvoteltu (ks. vastaavasti tuomio 3.4.2019, Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, 28 kohta).
- 89 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voitaisiin antaa hyödyllinen vastaus asiassa C-222/19, ennakkoratkaisukysymys on muotoiltava uudelleen siten, että sillä pyritään lähinnä selvittämään, onko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu ja jonka mukaan kuluttaja vastaa muista luoton kustannuksista kuin korkokuluista, jotka sisältävät laissa säädetyn enimmäismäärän alittavat luotonantajan liiketoiminnan kustannukset, voidaan pitää kohtuuttomana tässä säännöksessä tarkoitetulla tavalla.
- 90 On syytä muistuttaa, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksen, josta ei ole erikseen neuvoteltu, ehtoa pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.
- 91 Tältä osin on täsmennettävä, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällä tuomioistuimella on kyseisellä alalla toimivalta tulkita direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan ja sen liitteen mukaista kohtuuttoman ehdon käsitettä ja niitä perusteita, joita kansallinen tuomioistuin voi tai joita sen täytyy soveltaa, kun se tutkii sopimusehtoa direktiivin säännökset huomioon ottaen, ja kansallisen tuomioistuimen on kyseisten perusteiden avulla lausuttava tietyn sopimusehdon konkreettisesta luokittelusta esillä olevan asian olosuhteet huomioon ottaen. Tästä seuraa, että unionin tuomioistuimen on esitettävä kansalliselle tuomioistuimelle vain ne seikat, jotka kansallisen tuomioistuimen halutaan ottavan huomioon kyseisen sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidessaan (ks. tuomio 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 92 Ehdosta, joissa määrätään kuluttajan maksettavaksi muita kuluja kuin korot, aiheutuvan huomattavan epätasapainon tarkastelun osalta on todettava, että tällainen tarkastelu ei rajoitu määrälliseen taloudelliseen arviointiin, joka perustuu yhtäältä sopimuksen kohteena olevan toimen kokonaismäärän ja toisaalta kuluttajalle tästä ehdosta aiheutuvien kustannusten vertailuun. Unionin tuomioistuin on nimittäin jo todennut, että huomattava epätasapaino voi seurata näet jo pelkästään siitä, että loukataan riittävän vakavalla tavalla sitä oikeudellista asemaa, jossa kuluttaja kyseisen sopimuksen osapuolena on sovellettavien kansallisten säännösten nojalla, olipa kyse kuluttajalle näiden säännösten mukaisesti kuuluvien sopimukseen perustuvien oikeuksien sisällön rajoittamisesta tai niiden käyttämisen estämisestä taikka jonkin sellaisen lisävelvoitteen asettamisesta kuluttajalle, josta ei säädetä kansallisissa säännöksissä (tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 51 kohta).
- 93 Siitä kysymyksestä, missä olosuhteissa tällainen epätasapaino syntyy ”lojaliteettiperiaatteesta huolimatta”, kun otetaan huomioon direktiivin 93/13 johdanto-osan 16. perustelukappale, unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään kehottanut kansallisia tuomioistuimia tarkastamaan, voiko kuluttajaa lojaalisti ja kohtuullisesti kohteleva elinkeinonharjoittaja perustellusti odottaa, että kuluttaja hyväksyy tällaisen ehdon neuvottelujen tuloksena (tuomio 7.11.2019, Profi Credit Polska, C-419/18 ja C-483/18, EU:C:2019:930, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 94 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee, että kansallisen oikeuden mukaan luoton myöntämiseen liittyviin kustannuksiin kuuluvat jo elinkeinonharjoittajan liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvät kustannukset.

- 95 Näin ollen kuluttajan muut luottokustannukset kuin korkokulut, joille on kansallisessa lainsäädännössä asetettu enimmäismäärä, voivat kuitenkin johtaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettuun huomattavaan epätasapainoon, vaikka ne vahvistettaisiin tämän enimmäismäärän alapuolelle, jos vastineena suoritettut palvelut eivät kohtuudella liity luottosopimuksen tekemisen tai hallinnoinnin yhteydessä suoritettuihin palveluihin tai jos kuluttajalle luoton myöntämisen ja hallinnointikuluina kuuluvat määrät ovat selvästi suhteettomia luottosumman määrään nähden. Kansallisen tuomioistuimen on lisäksi tältä osin otettava huomioon muiden sopimusehtojen vaikutus ratkaistessaan sitä, aiheutuuko kyseessä olevista ehdoista huomattava epätasapaino luotonottajan vahingoksi.
- 96 Kun otetaan huomioon direktiivin 93/13 5 artiklasta johtuva avoimuusvaatimus, tällaisissa olosuhteissa ei voida katsoa, että elinkeinonharjoittaja saattoi kuluttajaa avoimesti kohtelemalla kohtuudella odottaa, että kuluttaja hyväksyy tällaisen ehdon neuvottelun tuloksena.
- 97 Edellä esitetystä seuraa, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että muita luottokustannuksia kuin korkokuluja koskeva sopimusehto, jossa vahvistetaan tämä kustannus lakisääteisen enimmäismäärän alapuolelle ja jossa vyörytetään kuluttajalle luotonantajan taloudellisen toiminnan kustannukset, voi aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille, jos siinä asetetaan kuluttajalle kustannuksia, jotka ovat suhteettomia suhteessa saatuihin suorituksiin ja luoton määrään, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava.

Oikeudenkäyntikulut

- 98 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY 3 artiklan g alakohtaa ja 22 artiklaa on tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä kulutusluottoja koskevalle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään muiden luottokustannusten kuin korkokulujen, jotka voidaan asettaa kuluttajan maksettaviksi, enimmäismäärän laskentamenetelmästä, vaikka tämä laskentamenetelmä mahdollistaa sen, että elinkeinonharjoittaja voi asettaa kuluttajan maksettavaksi osan liiketoimintansa harjoittamiseen liittyvistä yleisistä kustannuksista, kunhan mainittu lainsäädäntö ei ole tähän enimmäismäärään liittyvien säännösten vuoksi ristiriidassa direktiivillä yhdenmukaistettujen sääntöjen kanssa.**
- 2) **Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 25.10.2011 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/83/EU, 1 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sopimusehto, jossa vahvistetaan muut luottokustannukset kuin korkokulut kulutusluottoja koskevassa kansallisessa lainsäädännössä säädetyn enimmäismäärän mukaisesti, ei jää kyseisen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, kun kyseisessä lainsäädännössä säädetään, ettei muita luottokustannuksia kuin korkokuluja tarvitse maksaa tämän enimmäismäärän tai luoton kokonaisuuden ylittävältä osalta.**

- 3) **Direktiivin 2011/83, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2011/83, 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kulutusluottosopimuksen ehdot, joiden mukaan kuluttajan on vastattava muista kuluista kuin pääluoton takaisinmaksusta ja koroista, eivät kuulu tässä säännöksessä säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan, jos näissä ehdoissa ei täsmennetä näiden kulujen luonnetta eikä palveluja, jotka niillä on tarkoitus maksaa, ja jos ne on muotoiltu siten, että ne aiheuttavat kuluttajalle sekaannusta hänen velvollisuuksistaan ja näiden ehtojen taloudellisista seurauksista, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava.**
- 4) **Direktiivin 93/13, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2011/83 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että muita luottokustannuksia kuin korkokuluja koskeva sopimusehto, jossa vahvistetaan tämä kustannus lakisääteisen enimmäismäärän alapuolelle ja jossa vyörytetään kuluttajalle luotonantajan liiketoiminnan kustannukset, voi aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille, jos siinä asetetaan kuluttajalle kustannuksia, jotka ovat suhteettomia suhteessa saatuihin suorituksiin ja luoton määrään, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava.**

Allekirjoitukset